

Лекція 1

Вступ. Культура як суспільне явище

Література до курсу

а) основна

Українська і зарубіжна культура / За ред. В.О. Лозового. – Харків, 2005.

Історія української культури / за ред. В.О.Лозового. – Харків, 2013.

б) додаткова

Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Світова та українська культура. – Львів, 2004.

Українська та зарубіжна культура / За ред. Л.Є. Дещинського. – Львів, 2005.

План

1. Поняття про культуру як суспільне явище.
2. Типологізація культури.
3. Форми і функції культури.

Самостійна робота до лекції

Дати визначення термінам (**письмово**):

культурна спадщина,
культурний ареал,
культурні універсалії,
субкультура;
світова культура,
національна культура.

Походження слова “культура”

Культура – від лат. *cultura* – обробка, поліпшення; догляд, освіта, розвиток.

Cultura animi autem philosophia est. (Цицерон)

Визначення поняття “культура”

Культура – 1. Сукупність досягнень людства у виробничому, суспільному та духовному житті протягом її історії (*Духовна культура. Матеріальна культура*); сукупність таких досягнень у певну епоху у будь-якого народу чи частини суспільства (*Соціалістична культура*). 2. Рівень, ступінь розвитку будь-якої галузі господарської або розумової діяльності (*Культура мови. Культура землеробства*) 3. Наявність умов життя, що відповідають потребам освіченої людини (*Культура побуту*). 4. Освіченість, начитаність. (тлумачний словник)

Визначення поняття “культура”

Культура – історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений у типах і формах організації та діяльності людей, а також у створених ними матеріальних і духовних цінностях.

(філософський словник)

Культура – історичний процес розвитку людських сил, відносин, самої людини як суб’єкта діяльності, котрий реалізується в усьому розмаїтті людського життя.

(навчальна література)

Сфери існування культури: матеріальна і духовна

Матеріальна культура

(сфера матеріального
виробництва,
матеріальних потреб)



культура праці, культура
побуту, культура ставлення
до тіла, фізична культура,
культура топосу

Духовна культура

(сфера духовного
виробництва, якісні зміни
у свідомості) ↓

норми, правила, зразки
поведінки, закони,
ритуали, традиції,
символи, ідеї, міфи,
знання

Художня культура –
складова духовної
культури.

Структура культури

1. Поняття (концепти).

Це слова (терміни, стійкі словосполучення), завдяки яким можна упорядкувати досвід людей. Ми сприймаємо форму, колір, смак предметів навколишнього світу, але в різних культурах світ організований по-різному (у народів Півночі існує більше 100 назв снігу; слів, що позначають родичів, у різних народів різна кількість залежно від ставлення до родичів у суспільстві).

Структура культури

2. Відносини.

Культури не тільки виділяють ті чи інші частини світу за допомогою понять, але також виявляють зв'язки між цими частинами – у просторі, часі, за значенням, на основі причинної обумовленості (верх – низ, правда – кривда, біле – чорне, земля – сонце, земля – вода тощо).

Структура культури

3. Цінності – це загальноприйняті переконання щодо цілей, до яких людина повинна прагнути. Вони складають основу етичних принципів. Різні культури віддають перевагу різним цінностям (героїзм у битві, художня творчість, аскетизм, жіноча краса). Кожний суспільний устрій встановлює, що є цінністю, а що не є.

Структура культури

4. Правила – елементи, що регулюють поведінку людей відповідно до цінностей певної культури (закони нашої держави захищають життя і майно людей, заборона списувати на екзамені, соціальні заохочення).

Типологізація культури

1) за сферою існування: матеріальна і духовна;

2) за історичною епохою: первісна, антична, середньовічна, ренесансна, нового часу та ін.

3) за суб'єктами культури: елітарна, масова, народна;

Типологізація культури

4) за географічним регіоном:

латиноамериканська, африканська, середземноморська, західна і східна та ін.;

5) за регіонально-етнічною

особливістю: німецька, українська, польська , інші;

6) за особливостями

світосприйняття: релігійна, світська.

Форми культури

(залежно від того, хто створює культуру і яким є рівень культури)

Елітарна (висока) культура створюється привілейованою частиною суспільства або на її потребу професійними творцями (класична музика, література)

Народна культура (фольклор) створюється анонімними творцями, включає міфи, легенди, епос, казки, пісні тощо

Масова культура не виражає смаків ні еліти, ні духовних потреб народу; пов'язана з ринком, має меншу художню цінність, але велику аудиторію; задовольняє попит сьогодення, швидко втрачає актуальність

Функції культури

Виховна (люди́нотворча, гуманістична)

Пізнавальна (гносеологічна)

Інформативна (функція трансляції (передачі)
соціального досвіду)

Регулятивна (нормативна)

Семіотична (знакова)

Ціннісна (аксиологічна)

Акумулятивна

Художня культура

Художня к-ра – історичний процес розвитку людини як суб'єкта художньої діяльності, що проявляється у створених нею художніх творах, ідеалах, нормах, традиціях тощо.

Художня к-ра – це результат художньої діяльності, у якій зафіксовані всі види людської діяльності: 1) пізнавальна → вивчення художніх цінностей, 2) перетворююча → створюється художній твір, 3) ціннісно-орієнтовна → відбувається оцінка творів мистецтва, 4) комунікативна → споживання художніх цінностей (спілкування з автором твору).

Художня культура

Мета художньої діяльності – створення твору мистецтва. Ядро художньої культури – мистецтво як форма художньо-образної інтерпретації дійсного і уявного.

Мистецтво – творче відтворення дійсності в художніх образах; творча художня діяльність.

Мистецтво – одна із форм суспільної свідомості, специфічний вид практично-духовного засвоєння світу.

Художня культура

Види мистецтва: література, музика, живопис, архітектура, театр, кінематограф, хореографія, скульптура, цирк, декоративне і прикладне мистецтво та ін.

Кожний вид мистецтва має свої жанри (наприклад, у музиці – ораторія, блюз, симфонія, балет, опера, оперета, п'єса, пісня, романс та ін.)